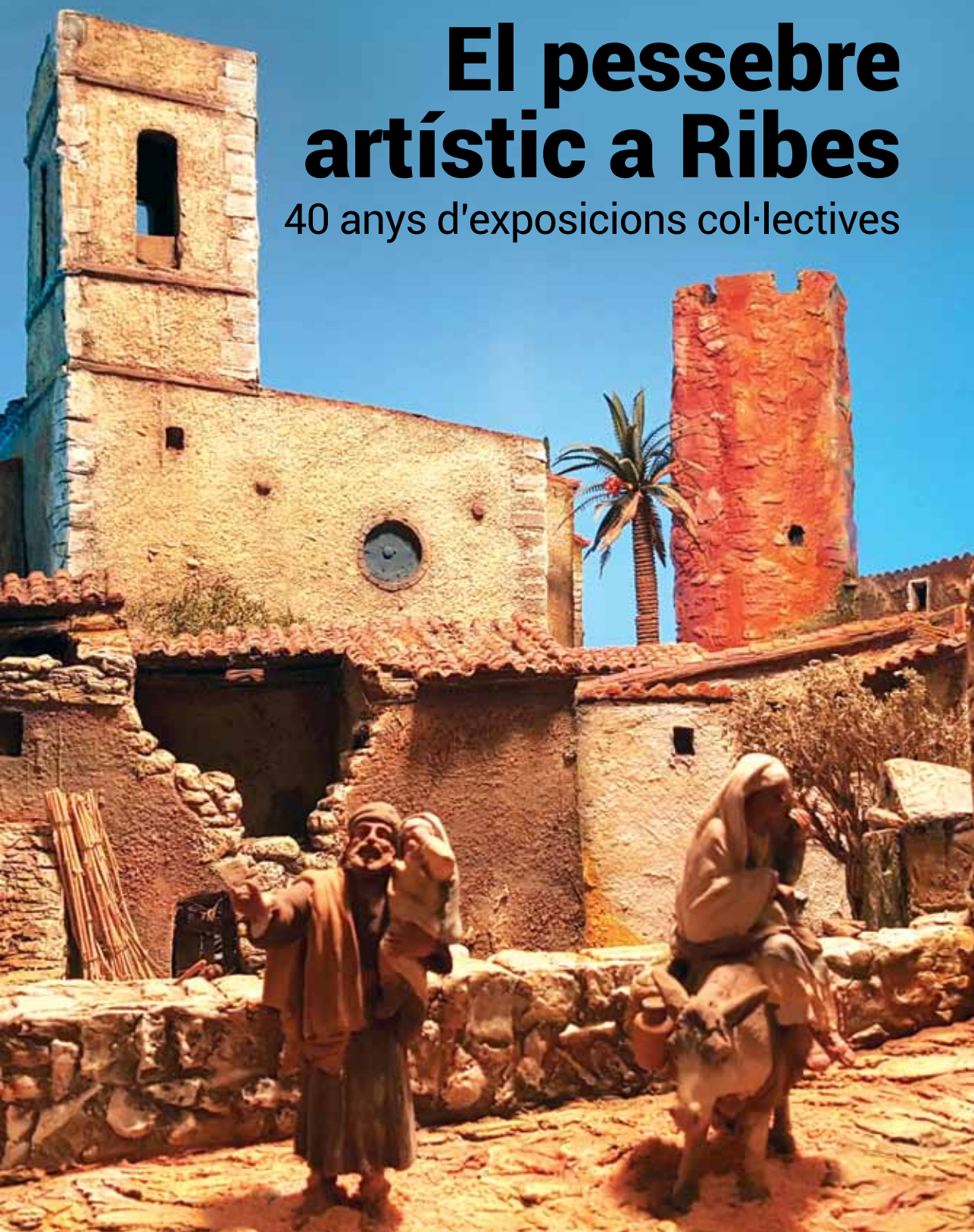

Agrupació de Pessebristes de Ribes

El pessebre artístic a Ribes

40 anys d'exposicions col·lectives

Introducció

Nadal és temps de tradicions transmeses de pares a fills i vingudes d'arreu del món: la tradició del dinar o del sopar de Nadal, de la sopa de galets, de la carn d'olla, del rostit de pollastre o de gall dindi; la tradició de fer cagar el tió i de menjar torrons i neules amb vi de la bota o moscatell; la tradició de guarnir la casa amb llums, amb branques d'arbustos del nostre entorn, de flors de tardor o pinyes seques pintades de colors, o la tradició, més recent entre nosaltres, de l'arbre de Nadal¹.

Pessebre d'en Vicenç Pascual Milà del 2012

I també, és clar, la tradició de fer el pessebre a casa, en un racó sota l'escala, en una taula a l'entrada o al costat del foc a terra. Una tradició molt arrelada a casa nostra, que a molts de nosaltres ens l'han passat els avis i àvies explicant-nos com anaven a fer *borra*² a la muntanya, darrere el Montgròs, que és molt ombrívol, o a la Penya Marcer, on quasi mai hi toca el sol. Ens explicaven que de la vinya portaven els rabassons³ per fer les coves, la del naixement i la dels pastors. Que combinant aquests elements amb el suro comprat a la fira de Santa Llúcia es podien fer també les muntanyes. Que amb unes pedres calcàries del Garraf, una mica de sorra i pedretes de la riera es feien rius i marges. I un cop es tenia tot l'escenari muntat, arribava el moment més esperat: el d'anar a buscar la capsa on es guardaven les figures embolicades amb diari. No hi faltaven el bou i la mula darrere la Mare de Déu, Sant Josep i el Nen Jesús; els pastors que adoraven i les ovelles. Una a una, les anàvem posant, amb molt de compte, sobre el pessebre, mentre els avis i les àvies ens explicaven qui eren cadascun d'aquests personatges. El pessebre, a més de decorar la casa, tenia la funció d'explicar un moment de la vida de Jesús, i els nens i nenes de la casa hi jugàvem, ja fos avançant de mica en mica els Reis cap a la cova o buscant el caganer, figura molt popular actualment, però de molt recent incorporació.

¹ Descobriu aquestes tradicions al llibre *Nadal a Ribes*, editat pels Xulius el 1998.

² A Ribes de la "molsa" en diem "borra".

³ El tronc del cep.

A principis del segle XX també es va introduir a Ribes la tradició de fer pessebres artístics, pessebres que amb tècniques més avançades i elaborades, i amb materials de modelatge diversos volien representar els diferents esdeveniments previs i posteriors al naixement de Jesús com l'Anunciació a Maria, l'Empadronament o l'Anunciació als pastors entre altres. Aquests pessebres, que inicialment s'exposaven a les cases, en van acabar sortint donant lloc a la primera exposició col·lectiva. I, d'això, ja en fa 40 anys.

Diorama Baldomero Juliachs de 1992

Aquest és el motiu pel qual l'Agrupació de Pessebristes de Ribes ha volgut fer un homenatge a través d'aquesta separata a aquesta tradició del pessebre popular i artístic de Ribes: als nostres avantpassats que ens han anat passant, generació rere generació, els materials, les tècniques i les figures que utilitzem; així com a la nostra cultura popular, que ens fa un poble socialment actiu i culturalment molt creatiu i participatiu.

La tradició del pessebre

Des de sempre, el cristianisme ha representat en imatges i pintures els fets de la vida i mort de Jesús amb la voluntat d'evangelitzar una societat que no sabia llegir ni escriure. Seguint aquest propòsit, sant Francesc d'Assís va fer el primer pessebre vivent per allà el 1223 a Greccio (Itàlia), quan va tornar d'un viatge a Terra Santa. Per Nadal, va voler representar, de forma plàstica, el naixement de Jesús en una cova amb un bou i una mula reals.

Aquest fet va tenir tanta repercussió que la tradició de fer el pessebre, ja amb figures, va continuar a les abadies i monestirs, fins que als voltants del segle XVI es té constància que s'havia estès a les cases nobles. De mica en mica, els artesans es van especialitzar a fer figures que cada cop més eren més assequibles per a la gent del poble. Això va permetre que el pessebre entronqués amb l'antiga tradició pagana de decorar les cases amb elements naturals per celebrar el solstici d'hivern i que, per tant, la tradició arrelés a tots els estaments socials. Catalunya no en va ser una excepció i de fet va arrelar amb tanta força que el 1786 ja es feia una fira exclusiva de figures i ornaments nadalencs, la fira de Santa Llúcia.

A Ribes, la primera referència sobre el pessebre data del 1885 en el dietari d'en Josep Bertran i Miret: *"Atrae mucha concurrencia un belén que han arreglado en el colegio de la Divina Pastora, donde algunas niñas representan y recitan algun trozo de los Pastoretos"*. En el mateix dietari, el 1897 diu: *"son varias las familias que se apresuran a preparar belenes"*.

Aquesta tradició es va anar estenent per les cases del poble on s'hi feien pessebres espectaculars. En Jaume Gómez i Puig, ribetà entusiasta de la cultura, la tradició i la fotografia, en un apartat titulat "Pessebres" del seu dietari de 1944, recull i fa tota una descripció dels pessebres que van participar en el concurs organitzat per la "Cofraria de la Doctrina Cristiana". Parla del de l'Antoni Jacas, del Col·legi de la Divina Pastora, del de Can Ramon Miret, del Social, del Josep Jacas de Can Manelic, del Josep de Can Mestre, del Salvador Carci de Can Duran, del Ricard Cuadras de Ca l'Espetec, del Josep Lloses de Can Xicona, entre altres.

Pessebre popular a l'Església del 2012

Però Ribes també recorda altres pessebres significatius com el de Can Maurici, el de l'Hospital del Redós, que feien els germans Nicolau de Can Jombis o el de Can Jove d'en Josep Gómez i Puig què feia uns marges de pedra increïbles. I més recentment, destaquen pessebres populars com el de Can Cuadras del Palou, fet pel Francesc Font; el de Can Llampalletes fet per en Manolito (Manel Font) o el de Can Guillem, fet pel Vicenç Pascual.

Tal era la repercussió de la tradició de fer el pessebre que en Jaume Gómez i Puig li va dedicar un poema l'any 1956:

"El nostre pessebre"

Nadal. La natura somriu
sota un vel de gebre;
a la llar hi ha dolç caliu
sota les cendres;
el captard és dolç al cel rogent
captard d'espera
mentre allà riu un estel
de primavera.
L'Infant és nat; l'Infant Diví,
sobre les palles netes;
els pastors van pel camí

sens les ovelles:
els ramadets que pasturen
cerquen brins tendres;
quantes coses ens figuren
aquelles pinedes!
Les muntanyes, molsa humida
que amaga blanques pedres.
La tanca en aquell lllindar
mig enrunada i desfeta
que en contes fa somiar
de fades i de princeses.
El rierol serpentí
que s'esmuny de pressa

i l'estel vespertí
a la negror del cel immensa.
Els tres Reis que han arribat
guiats per l'estrella.
Els tres Reis que ja se'n van
per tornar a la seva terra.
L'establia on el Bon Déu
ha volgut néixer.
Tot això és el que hom veu
contemplant vostre pessebre
mentre a l'ànima,
pau cristiana,
pau immensa.

Inicis dels pessebres artístics a Ribes

A finals del segle XIX sorgeix la tendència de fer pessebres més elaborats, amb tècniques constructives estudiades i amb materials i pintures nobles: el pessebres artístics. A Barcelona, el 1863 es funda l'Associació de Pessebristes de Barcelona que introdueix el guix com a element bàsic per fer aquestes petites obres. De fet, hi ha editat un llibre del 1928 que es titula *Com es pot construir un pessebre* del ribetà Josep Maria Puig i Roig, fill del Dr. Pere Puig.

En el cas de Ribes, aquesta nova forma de fer els pessebres la va portar, suposadament, de Barcelona la senyora Conxita Giralt de la Granja, on la tradició diu que es feien pessebres ar-

Libre "Com construir un pessebre"

tístics molt macos en què es representaven els quadres de la vida de Jesús. Després de la guerra, l'Isidre Gallofré, que es va casar amb la Montserrat Giralt, de la Granja, neboda la senyora Conxita, va continuar aquesta tradició de fer el pessebre artístic. La gent l'anava a veure a can Miqueló⁴, al carrer del Pi.

El fill de l'Isidre, l'Estanislau, ens ho explica: "Recordo la bata marró que duia i el "quarto" on es feia el pessebre. Amb llistons, feia les planxes de guix per fer les parets, i després quan estava mig sec es feien els forats amb una espàtula. Ho feia sobre d'un entaulat que estava muntat sempre per fer això. Utilitzava una gaveta i una paleta. El guix es pasta-va a fora l'hort i aquestes plaques es deixaven assecar allà mateix perquè hi toqués el sol. Recordo que posava uns fils d'espart que servien perquè no es trenqués la planxa. Les muntanyes es feien amb roba de sac sucada amb aigua i guix. Abans de que s'assequessin els donaven la forma. El cel es feia amb paper d'embalar i s'il·luminava amb un llum.

Quan estava acabat, es tapava tot amb un paper d'embalar i es feia un forat. En feiem dos o tres quadres."

En Lluís Milà i Ferrer, pessebrista actual, explica que ell va agafar l'afició perquè anava a jugar amb un altre fill de l'Isidre, l'Isidre Josep, i que quan el pare pintava el pessebre, li deixava els pinzells perquè també pintés.

A poc a poc, aquesta tècnica dels pessebres de guix es va anar filtrant a altres cases del poble, començant per can Manel d'en Lluís, de mans d'en Lluís Milà; passant per can Pere Maria, on el feia l'Antoni Jacas i, també, a can Cargolí. En aquesta última casa és on molts dels actuals pessebristes en van aprendre, de mans d'en Pere Carbonell. Un dels seus deixebles és en Joan Giralt que explica que en Pere era molt detallista i innovador. Home interessat per la ciència i la cultura i pagès de professió, va incorporar l'hàbit d'utilitzar elements dels pessebres populars en els artístics.

Pere Carbonell

L'afició dels pessebres artístics es va anar estenent i van ser diversos els artistes que comencen a exposar els seus diorames a casa seva. Alguns ja s'han comentat com en Lluís Milà Ferrer o en Joan Giralt Vidal i en Pere Guillaumes, ja traspasat. Més endavant, s'hi afegiren en Lluís Vidal Comas, en Baldomero Juliachs, en Manel Font "Lito", els germans Joan i Josep Maria Cuadras i Pagès i, quan en Lluís Milà en va deixar de fer, va agafar el relleu el seu germà, en Manel.

Normalment feien dos diorames i un d'ells era el Naixement. Les figures eren d'escultors de rellevància com Martí Castells o Manel Muns, algunes d'herència familiar i peces molt valuoses i d'altres comprades a la fira de Santa Llúcia o directament als tallers dels escultors. Les cases dels pessebristes estaven obertes durant les festes del Nadal a tothom qui volgués

⁴ Actualment seu de l'entitat GER

veure les petites obres d'art. Durant la visita es trobava la gent del poble o es feia petar la xerrada mentre s'esperava el torn per poder veure el pessebre. Després de veure'l, venien els comentaris: "aquest anys t'ha sortit impressionant", "aquells arbres semblen de veritat", o "he reconegut de seguida la masia d'en ...". L'èxit va ser tal que l'any 1964 es va iniciar un concurs per valorar els diorames.

Figura de la nissaga Castells

Figura de la nissaga Muns

L'any 1979, amb la intenció de fomentar la construcció de pessebres artístics i populars i promoure les tradicions nadalenques es constitueix l'Agrupació de Pessebristes de Ribes dins la societat Els Xulius-CSR. S'organitzen visites a exposicions de pessebres d'altres poblacions de Catalunya, s'assisteix a les trobades que la Federació Catalana de Pessebristes fa cada any en un lloc diferent.

El 1980, per facilitar que més gent pogués veure els diorames que realitzava cada pessebrista es va decidir fer una exposició col·lectiva en una mateixa sala. Es seguien fent i exposant els diorames a les cases particulars, però els quadres de l'any anterior es portaven a les Monges⁵ perquè la gent les pogués veure millor. De fet, per aquest motiu es va començar a introduir la tècnica de fer el pessebre per parts, per poder-los portar l'any següent a l'exposició. També es van començar a fer els diorames col·lectius realitzats entre tots els pessebristes durant la tardor.

L'exposició col·lectiva, la que ara celebra 40 anys, va anar canviant de lloc passant de les Monges a can Salvador Miret i per últim a la ubicació actual, a la seu social dels Xulius, al carrer Major número 13.

Logo de l'Agrupació de Pessebristes de Ribes

Diorama Col·lectiu de 1991

⁵ Col·legi de la Mare del Diví Pastor.

El contramotlle de fang: tècnica exclusiva de Ribes

Els pessebres artístics que es fan a Ribes tenen cinc elements essencials: la perspectiva, els edificis i els paisatges, el pintat, la il·luminació i les figures. D'aquests, el que diferencia més amb els pessebres d'altres de Catalunya o del món és la tècnica que s'utilitza per fer els edificis, que ha anat evolucionant amb el temps.

La primera tècnica que s'utilitzava era el de fer planxes de guix per, després, rasant-les, simular portes, finestres, pedres, escales o el que fos necessari. Amb uns llistons de fusta es feia un tancat amb la mida de la paret i es posava paper de diari a l'interior perquè no marxés el guix líquid que es tirava a dins. Tot seguit s'hi posaven trossos de sac o cordills per fer-ho més resistent i s'esperava que s'adormís⁶. Quan la consistència era dura, es treien les fustes i s'anaven rasant els elements constructius i decoratius que es volien reproduir. El procés era tediós i els pessebres, molt pesants.

Durant els anys 70, en Lluís Milà, que treballava en una fàbrica de plàstics de Vilafranca, va incorporar l'ús del poliestirè expandit o porexpan, el conegut suro blanc de boletes. La tècnica consistia a tallar la paret que es volia fer en porexpan cobrir-la de guix líquid posant altres trossos de porexpan als laterals perquè no marxés el guix. Un cop solidificat, amb la mateixa tècnica de rascar amb punxó, s'anaven modelant els detalls. Aquesta tècnica facilitava la feina i els pessebres eren molt més lleugers. De fet, aquesta tècnica encara s'està utilitzant en molts llocs de Catalunya.

Tècnica del guix sobre el porexpan

Mes endavant, es va començar a combinar aquesta tècnica amb la de fer un contramotlle de sorra de mar mullada, tècnica que utilitzaven els pessebristes de Sitges. Consistia a omplir una caixa de fusta de sorra mullada, aplanar-la i anar marcant per pressió o dibuix d'un punxó les característiques que volíem representar de les parets. Això sí, s'havia de fer en negatiu. Quan es tenia tot dibuixat, s'omplia la capsa de guix líquid i s'esperava que es solidifiqués. En el guix, s'hi posaven trossos de filferro perquè la peça quedés més forta. Un cop la planxa era dura, es retirava i s'acabaven de retocar les imperfeccions a mà. Els acabats de les pedres i parets eren molt realistes però moltes vegades la sorra no aguantava les formes de les finestres, portes o voladissos i calia tornar a començar.

En Manel Milà i Ferrer, veient com la seva dona, la Maria Vidal i Cuadras, esculpia figures amb fang, va tenir la idea de fer el contramotlle en fang ja que era molt més modelable i estable que la sorra. La tècnica que es descriu en la infografia següent encara s'utilitza avui en dia per la majoria dels pessebristes ribetans i permet un nivell molt alt de realisme, sobretot a l'hora de fer teulades. Tanmateix, n'hi ha alguns que opten per tècniques noves com per exemple l'ús i modelatge del poliestirè extrudit.

⁶ S'assequés

1 Fer una planxa de fang amb la forma de la paret que volem construir.

2 Marcar les característiques i detalls en negatiu: les finestres, les portes, les escales, els voladissos, les pedres, els maons...

3 Fer unes parets amb fang o llistons de fusta als laterals que no deixin escapar el líquid.

4 Omplir de guix escaiola líquid.

5 Amb un fil de pescar tallar el fang per la part que toca a la taula.

6 Donar la volta a la peça i, amb molta cura, es separa el fang del guix, ajudats per alguna espatula i un pinzell mullat en aigua.

Per altra banda, la tècnica de pintat també ha evolucionat molt a Ribes. Al principi, es pintaven amb pintures de terra que encara utilitzen alguns pessebristes de Barcelona. Després es va passar a utilitzar pintures a l'aigua fent els acabats amb pintures a l'oli, que permetien ressaltar més els detalls. Actualment s'utilitzen diferents estils que ajuden els pessebristes a donar el seu toc personal a la seva obra. Tanmateix, n'hi ha que opten per encarregar aquest últim pas a altres artistes com la Regina Planas, la Núria Font, la Maria Vidal, l'Àngels Camps o la Montse Mestre; persones a les quals en algun moment se'ls ha encarregat el procés de pintat dels diorames aportant el seu estil propi.

Pessebristes d'ahir i d'avui

Avui en dia segueixen la tradició un bon grapat de pessebristes de diverses generacions que fan aquestes petites obres d'art. Són pessebristes en actiu de la generació dels 70 com en Joan Giralt i Vidal o en Lluís Vidal i Comes. D'aquella generació també eren en Pere Guillaumes i Jacas, en Manel Milà i Ferrer i en Baldomero Juliachs i Font que malauradament ja no es troben entre nosaltres.

Tots plegats han estat els responsables de fer arrelar, encara més, les tradicions nadalenques al nostre poble. El més important del llegat d'aquells pessebristes és l'entusiasme a aquesta afició que ens han deixat a molts. En Jordi Guillaumes ens ho recorda: *"El que he viscut a casa m'ha marcat molt. Amb el meu pare, que tots sabeu que era home de poques paraules, hi vaig compartir molts moments i moltes emocions. Però com a pessebrista, també estic molt marcat per les llargues xerrades amb en Manel Milà, un home atrevit, innovador i tossut"*.

Després d'aquella primera generació, s'hi van afegir altres pessebristes com en Joan i en Josep Maria Cuadras i Pagès, en Manel Font "Lito" que ens va deixar fa 2 anys, o en Jordi Guillaumes i Garcia mateix, que era un marrec quan va fer el seu primer pessebre. I ja més tard s'hi van incorporar en Xavier Milà i Vidal i en Josep Rius Roig que també van començat a fer el seu primer diorama de molt joves.

Hem de tenir presents pessebristes que a data d'avui ja no estan en actiu però que han participat en exposicions com en Francesc Font i Cuadras; en Josep Moya, que hi participava conjuntament amb el vilanoví Joan Colomer; en Joan Inglada, que utilitzava materials naturals o en Francesc Sales i en Raimon Casals, que segueixen fent pessebres a Sitges i a Vilafranca respectivament. En Lluís Milà i Ferrer ja fa anys que no fa pessebres, però segueix vinculat al món pessebrista i pinta cada any el diorama col·lectiu.

I avui, podem celebrar que tenim una generació de pessebristes molt joves, d'entre 9 i 14 anys, que ja dominen les tècniques de fer el pessebre. L'Arnau Guillaumes i Gallofré que ja fa uns pessebres molt ben treballats i amb molts detalls; el seu germà Oriol, que el segueix de prop; o en Martí Pascual i Vidal, amb l'ajuda del seu germà Grau. I més que se n'iniciaran gràcies a l'obertura de l'escola de pessebrisme on uns deu nens i nenes d'entre 7 i 13 anys han pogut conèixer de primera mà les tècniques per realitzar un diorama i han pogut presentar-lo a l'exposició col·lectiva d'enguany.

A l'exposició, però, no només hi participen pessebristes; durant aquests 40 anys han sigut moltes les persones que hi han col·laborat ja sigui muntant les estructures que aguanten els pessebres, fent els cartells, adequant les sales o ajudant en detalls tècnics. Persones que potser no es veien amb cor de començar a fer un pessebre o que simplement volien aportar el seu granet de sorra. Persones com en Manel Milà Vidal, l'Antonio Jiménez, familiars i amics o gent de l'entitat Els Xulius. A tots ells moltes gràcies!

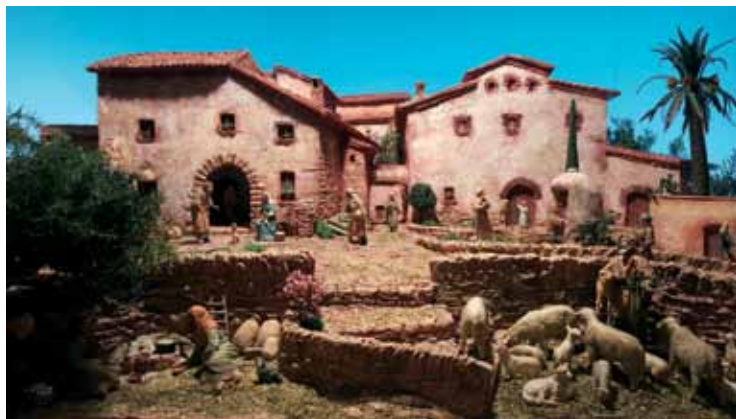
Sessió de treball de l'escola de pessebrisme iniciada el 2019.

Diorama d'en Josep Maria Cuadras del 2018

Diorama d'en Joan Giralt del 2015

Diorama d'en Lluís Vidal del 2016

L'empremta dels pessebristes

Tot i utilitzar tècniques aparentment iguals, l'estil que imprimeix cada pessebrista en la seva obra és un segell identificatiu. En aquest apartat volem recordar l'empremta que han deixat aquells que ja no hi són, aportant tècniques innovadores, i sobretot traspasant el seu saber fer a les noves generacions que n'estaven aprenent, animant-los a seguir endavant amb la tradició del pessebre artístic. Aquesta és una petita ressenya de les seves aportacions:

MANEL MILÀ i FERRER (1930 – 1999)

En Manel va agafar el relleu de fer pessebres quan el seu germà Lluís en va deixar de fer per allà els anys 80. Sempre va ser un pessebrista inquiet, que incorporava tècniques i trucs que veia en les visites a exposicions d'arreu de Catalunya: forçava la perspectiva posant figures molt grans a primer terme; utilitzava llum graduable; feia un pessebre amb boira o buscava la tècnica per fer les voltes d'un claustre.

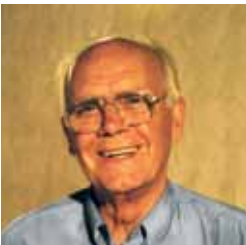
La Maria Vidal i Cuadras, la seva muller, li pintava el pessebre a més de fer-li, en moltes ocasions, les figures. Junts eren una parella que sempre buscava la visió artística del pessebre. En Manel deia "Per veure bé el pessebre has de separar-te unes passes de la boca i mirar-lo com si d'un quadre es tractés".

Una altra de les "manies" que tenia en Manel era la il·luminació. Defugia la llum molt clara i buscava les tonalitats cromàtiques de la llum i sobretot buscava el sentit de les ombres. Amb els seus fills, va introduir els reguladors de llum que permetien donar moltes tonalitats lumíniques a les escenes.

Diorama d'en Manel Milà amb figures de la Maria Vidal.

BALDOMERO JULIACHS i FONT (1929 – 2003)

En Baldomero va començar a fer pessebres perquè era una persona a qui agradava l'art. Era un "manetes". Quan en Pere Carbonell i Grau va començar amb els seus pessebres a casa seva, en Baldomer agafava la seva família i els duia a veure'ls. El recordem embadalit davant les construccions d'en Pere. I a partir d'aquí, ja us podeu imaginar: a casa, on a més el seu sogre, en Josep Coll (Pepet de can Taió) era paleta i per tant acostumat a manipular el guix, va començar a provar les tècniques que en Pere li havia comentat. Primer, fent les planxes de guix i començant a rascar.

Després, amb els "motllos" de sorra, tècnica que va veure dels pessebristes de Sitges, amb qui hi havia molta relació, ja que en Baldomer treballava a Sitges i els pessebristes de Sitges venien a fer de jurat al concurs de pessebres de Ribes. Posteriorment, seguint l'evolució d'aquests motllos i fent-los amb fang. Però aquestes construccions eren pesades i en Baldomer va tornar a fer servir el porexpan fins a l'extrem que feia servir molt poc guix.

Diorama d'en Baldomero Juliachs realitzat amb porexpan.

PERE GUILLAUMES i JACAS (1928 – 2011)

En Pere va començar a fer pessebre de guix als anys 60 i era bastant autodidacte. Feia servir la tècnica tradicional: planxes de guix (no guix escaiola). Aquestes planxes es feien amb llistons de fusta, amb peces de fusta es deixaven ja fets els forats de finestres i portes. A partir d'aquí, amb "les ganivetes de tallar la goma de Pirelli", anava donant forma a les façanes i amb la punta d'un filferro rascava pedres i detalls. Aquesta tècnica, la va fer servir fins que a partir de la participació al pessebre col·lectiu, ja als anys 80, va aprendre la tècnica del motlle de fang.

La pintura, la feia amb terres, pocs colors (marró, ocre i verd), pintant de forma plana sense donar volum, ni reflexos ni barreges. Sempre amb una bombeta ben grossa: "s'ha de veure tot ben bé" deia en Pere i sempre carregat de detalls, especialment eines i estris que ell recordava de la seva infància, que feia amb trossos de fusta de les caixes de fruita, escuradents, trossos de plom de tubs vells o retalls de llaines de conserva: tot de reciclatge.

El primer pessebre el va fer al rebedor, el segon al foc a terra del menjador i sempre la Llúcia, la seva dona, amb l'escombra darrere perquè feia massa brutícia. Llavors va reformar un galliner com el "quarto del Pessebre", lloc que actualment encara és utilitzat pel fill i els nets per a treballar en el pessebre de l'exposició.

El veritable llegat de la generació d'en Pere va ser transmetre la passió pel pessebrisme i pel Nadal. Les visites a l'escultor Castells, les anades a buscar cosetes a fira de Santa Llúcia, començar el pessebre per les vacances de l'agost i els nervis de la darrera setmana per tenir-ho tot tapat, net i endreçat el dia de Nadal: així eren les festes a casa en Pere, una casa oberta i plena de veïns del poble que entraven i sortien.

Diorama d'en Pere Guillaumes i Jacas

MANEL FONT i MESTRE (1945 – 2018)

En Manel des de sempre va ser de pessebres de borra. A casa seva, can Llampaietes, el feia ben gros i hi combinava les capritxoses formes de les pedres calcàries que tenim al Garraf amb els rabassons de ceps morts o troncs de garrofer. Hi havia anys que hi feia llacs o cocones amb peixos vius i anys que representava rieres seques que recordaven el paisatge ribetà. Durant molts anys, amb en Francesc Font i en Ramon Mitjans, va fer el de la capella dels Camils.

Al principi dels 80 va començar a fer pessebres de guix. Reproduïa paisatges del Pirineu, que és on anava sovint de vacances amb la família: masies destartalades, graners i pallisses, carrers de pedra i cases amb portes de fusta vella. També, racons de Ribes com el castell, el Palou, etc.

Ell construïa el pessebre i la seva tieta, la Núria Font, el pintava. Entre els dos feien i desfeien, de vegades amb discussions, cosa normal. Moltes vegades quan el tenien acabat, encara no s'havien posat d'acord sobre quin quadre hi havien de posar, tot i que el preferit de tots dos era el naixement català.

Diorama d'en Manel Font i Mestre (*Lito*)

JOAN CUADRAS i PAGÈS (1941 – 2019)

En Joan va començar a fer pessebres de borra des de ben petit, imitant els que feia el pare ja que era una família on l'esperit religiós i nadalenc en aquest cas hi era sempre molt present.

Quan el pare va deixar de fer-los ell va continuar la tradició. Feia pessebres molt elaborats, fets amb amor i perfecció fins l'últim detall i on era palès la seva estima per la terra i pel paisatge de Ribes. No eren pessebres que es començaven i s'acabaven sinó que durant setmanes hi dedicava una estona cada dia per anar-lo construint. Començava

pel que havia de ser el fons i a poc a poc anava elaborant la idea que tenia al cap. Mai no hi faltaven els marges fets pedra a pedra amb paciència, els camps, sempre fidels al moment de l'any; vinyes i arbres podats, grans extensions de sembrats sense germinar i sobretot una gran varietat de terres de diferents colors i gramatges procedents de l'entorn més proper; camí de Sant Pau, riera... i que anava garbellant segons el lloc on havia de posar-la.

A mesura que el feia hi col·locava les figures, sobretot aquelles tan minúscules que anaven darrere de tot i que un cop enllestit hauria estat quasi impossible posar-les al seu lloc. Fins i tot en això era molt curós ja que sempre en posava alguna que havia estat del seu pare com a reconeixement de qui l'havia precedir en l'art de fer pessebres.

A finals dels anys 70, va començar a tancar el pessebre deixant dos o tres espais per on mirar-lo des de diferents angles, com si fossin diorames. Potser aquest va ser el primer acostament a la manera actual de visionar els pessebres. Després d'això, a poc a poc va anar incorporant-hi algun element que havia construït a part, com per exemple la cova feta de guix, tot i mantenir el pessebre de borra.

Fou a partir de mitjans dels anys 80 i animat pel seu germà Josep M^a quan s'inicià en la construcció de pessebres de guix. Tot i el guiatge i haver compartit amb altres pessebristes de Ribes la tècnica del guix, ell va mantenir-se fidel al seu propi estil. Un estil rústic, poc refinat com a manera de representar el món rural que ell tan estimava. No es preocupava gaire per la proporció, per la perspectiva, pel pintat...el que ell volia era no deixar perdre i mantenir viva aquesta estimació per la tradició i pel Nadal que li havia estat transmesa.

Diorama d'en Joan Cuadras.

Bibliografia

- Dietari de Josep Bertran i Miret; desembre de 1885 i de 1887.
- Nadal a Ribes. Col·lecció Les Creus. Els Xulius. Sant Pere de Ribes, 1998.
- Com es pot construir un pessebre Associació de Pessebristes de Barcelona,, 1928
- Programa de l'exposició "Figures de pessebre, grans mestres catalans".Federació Catalana de Pessebristes, 2010
- Ramon Albornà i Rovira i Ismael Porta i Balanya; Germans Castells, art i figures per al pessebre. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. ; 2018;
- Arxiu de Jaume Gómez i Puig de la Família Gómez Robert

Agraïments

Volem agrair als germans Estanislau i Isidre Josep Gallofré Giral, a la Maria Vidal Cuadras, als germans Ramon i Maria Miret Buti, al Lluís Milà i Ferrer, al Joan Gómez Robert, al Joan Giral Vidal, al Lluís Vidal Comas, al Josep Maria Cuadras Pagès i la seva germana Mercè Cuadras Pagès, al Josep Miret Mestre, a la Natàlia Puig Gallego i a tots els membres de l'Agrupació de Pessebristes de Sant Pere de Ribes de Els Xulius, que amb les seves aportacions i xerrades ens han transmès molta de la informació per poder recopilar i escriure aquesta separata.

Per més informació:

www.ribes.org/xulius/web/blog/index.php/seccions/agrupacio-pessebrista-de-sant-pere-de-ribes
o escanejeu el codi QR

**Ajuntament
Sant Pere de Ribes**